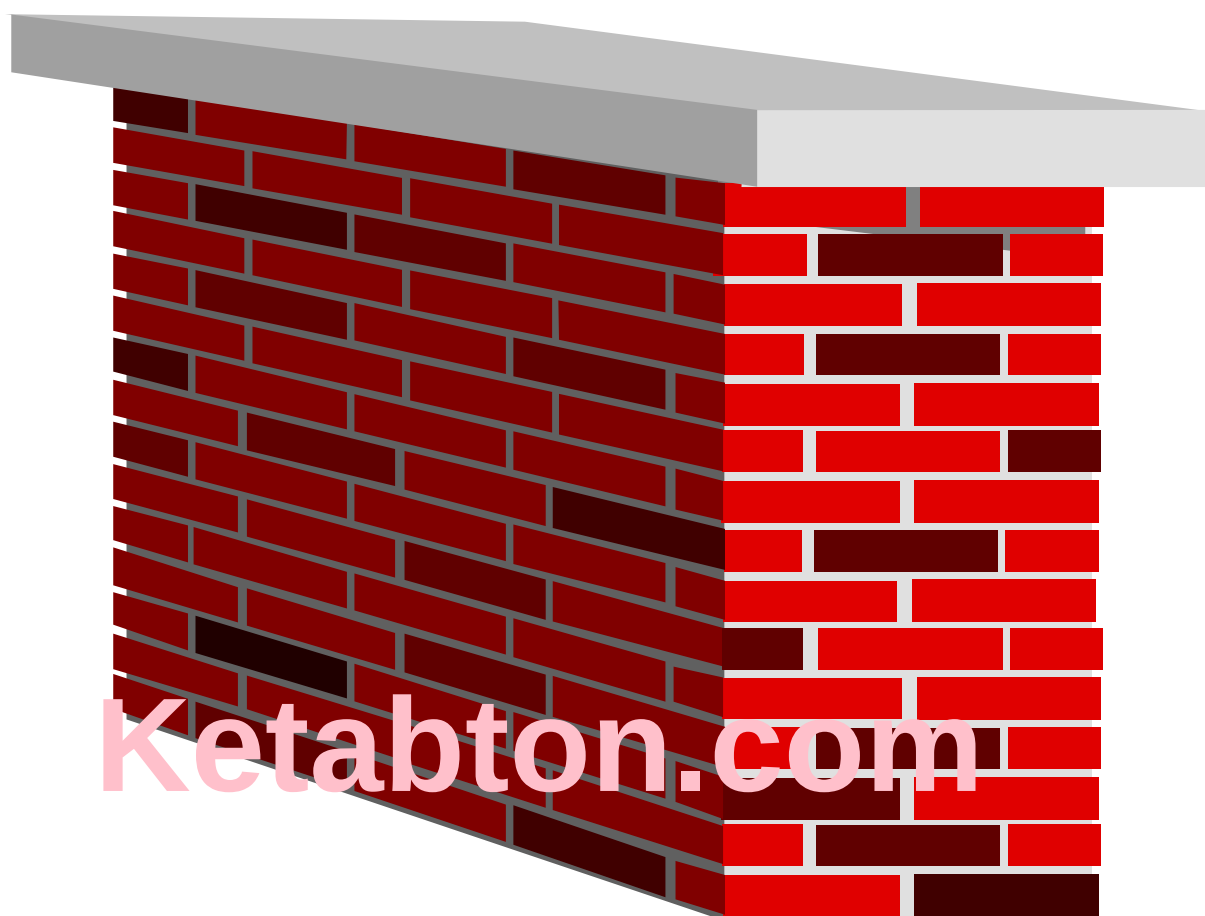

د پښتو ژبي لنډه گرامر

ترتيب کوونکي: عبدالعلي رسول زاده

د پښتو ژبي لنډ گرامر

د پښتو ژبي دغه لنډ گرامر په سويډن کي د مورنۍ ژبي پښتو د زده کوونکو سره د مرستي د پاره ليکل سوئ دئ. پدې ليکنه کي تر ډيري اندازې پوري کونښن سوئ دئ چي د پښتو ژبي گرامر په لنډه توگه د زده کوونکو سره لومړی د پښتو ژبي په زده کړه کي او بيا د سويډني ژبي د گرامر په زده کړه کي مرسته وکړي. خو پدې ليکنه کي بيا هم د پخوا په شان ټوله نومونه په عربي ليکل سوي دي لکه اسم، صفت، ضمير او نور. دا ځکه چي که د دغو زده کوونکو سره څوک تر بنوونځي د باندي مرسته کوي نو شايد هغوي به زياتره د دغه عربي نومو سره پېژندگلوي ولري.

د دغه ليکني د پاره د ايازي صاحب د گرامر او د سويډني ژبي د گرامر څخه مرسته اخيستل سوې ده.

د پښتو ژبي الفبې

د پښتو ژبي د الفبې توري په لاندې ډول ليکل کيږي:

ا ب پ ت ټ ث ج چ ح خ ځ د ډ ږ ز ږ ژ س ش ښ ص ض
ط ظ ع غ ف ق ک ګ ل م ن ڼ و ه ی

په پورتنیو تورو کې دغه لاندې اته توري خاص د پښتو توري دي:

ت څ ځ ږ ږ ښ ڼ

که څوک غواړي چې سوچه پښتو خبري یا لیکنه و کړي نو هغه کلمې دي
په خپلو لیکنو او خبرو کې خوښي کړي چې د دغو اتو تورو د جملې څخه یو
یا څو توري پکښې راغلي وي.

د الفبې په پورتنیو تورو کې دغه لاندې لس توري د عربي ژبي توري دي
یاني که په کومه کلمه کې یو یا څو د دغو تورو څخه راغلي وي نو هغه کلمه
عربي ده:

ث ح ذ ص ض ط ظ ع ف ق

په پښتو ژبه کې اواز لرونکي توري:
 په پښتو کې (وای) اواز لرونکي توري یا Vokaler او هغه نور توري یې
 بې اوازې یا Konsonanter دي.

په سویډني ژبه کې یو شمېر اواز لرونکي توري اوږده او یو شمېر لنډه
 اواز ورکوي لکه: په bok کې چې ٥ اوږد اواز ورکوي ځکه چې تر ٥
 وروسته یو بې اوازې توري راغلې دئ یانې که یې په پښتو ولیکو نو به
 (بوک) و لیکل سي. او په bock کې به ٥ لنډ اواز ورکوي ځکه چې تر ٥
 وروسته دوه بې اوازې توري راغلي دي که یې په پښتو و لیکو نو به (بک) و
 لیکل سي یانې د (ب) پر سر به (پېښ) راغلې وي چې هغه موږ نه دئ
 لیکلې مگر دلته باید یو اواز لرونکې توري راغلې وای، دا چې دغه اواز
 لرونکې توري موږ نه دئ لیکلې نو وایو چې په پښتو کې دغه لنډ اواز
 لرونکي توري نه لیکل کېږي چې هغه (زور، زېر او پېښ) دي.

په پښتو کې (ی) لاندې ډولونه لري:

(ی) لکه سپی، سړی، غویی، دی او داسې نور.
 (ي) لکه کالي، بنگړي، مامي، دي او نور.
 (ې) لکه ادې، شیدې، مستې، پایڅې او نور.
 (ی) ډوډی، گاډی، چوکۍ، غالی، ملالی او نور. دا (ی) د مونث یا
 بنځینه نومو د پاره راځي.
 (ئ) لکه ښوونکې، زده کوونکې، دئ او نور. دغه (ئ) د مذکر یا نرینه
 نومو د پاره راځي.

د تلفظ د مخي دغه هره (ی، ي، ې، ی، ئ) په هر ځای کې خپل اواز ساتي مگر د پښتو ژبو مناطقو تر منځ د ځینو کلمو په تلفظ کې څه توپیر سته لکه:

څوک وایي: دا کتاب دی.

څوک وایي: دا کتاب دې.

څوک وایي: دا کتاب دی.

۱- تمرین:

اوس نو یوه سپینه پاڼه راواخلئ او په دالاندې جملو کې د خپل تلفظ له مخي (ی) صحیح کړئ او بیا یې د کتاب په پای کې د جوابو د پانې سره وگورئ:

یو سړی ډاکتر ته ورغی او د خپلې ناروغۍ څخه یې شکایت وکړ.

ډاکتر ورته وویل: "ولی وختی را نه غلی؟"

ناروغ ورته وویل: "پخوا می د یوناني طبیب څخه دوا اخیستله."

ډاکتر وویل: "هغه مزخرف سړی دی او د څو مزخرفو دواوو نومونه یې زده

دی او ډېر نه پوهیږی."

ناروغ وویل: "هو! ستا مزخرف نوم یې هم زده وو."

په پښتو کي (و) دوه ډوله تلفظ کيږي مگر په ليکلو کي دواړه يو شان ليکل کيږي لکه:

(و) لکه: زانگو ، بيزو ، ښارو ، کاکو او نور. چي زياتره د مونث (ښځينه) نومو د پاره راځي.

(و) لکه: کډو ، بازو ، زوی ، بوی او نور. چي زياتره د مذکر (نرينه) نومو د پاره راځي.

په پښتو کي (ه) دوه ډوله تلفظ کيږي لکه:

(ه ، ه) لکه: پښه ، گډوه ، ښځه ، پښتنه او نور.

(ه ، ه) لکه: وراره ، کاره ، ويده (بيده) او نور.

کلمه Ord

هر مانا لرونکې تورئ کلمه بلل کېږي لکه زه ، دوی ، مېز ، کتاب او نور.
کلمه لاندې ډولونه لري:

Substantiv	اسم (نوم)
Pronomen	ضمير
Adjektiv	صفت
Verb	فعل
Adverb	قيد
Konjunktion	د وصل يا يو ځای کولو تورئ
Preposition	د ارتباط تورئ

اسم يا نوم substantiv

اسم هغه کلمه ده چې د يوشې، انسان، حيوان يا ځای نوم وي لکه: سړی، کتاب،
ښوونځی، کور، موټرک، ښار، کاغذ، افغانسان، خوب، ژړا، خدا او نور.

۲_ تمرين:

اوس نو يوه سپينه پاڼه او قلم را واخلي او په لاندې کرښو کې اسمونه پيدا کړئ
او بيا يې د جوابو د پاڼې سره وگورئ.
يوه سلماڼي د يوه سړي سر په پخه چاره ور خرايه او پر سړي وينې را بهېدې پدې
وخت کې سلماڼي پوښتنه ځيني وکړه: خو وروڼه ياست؟
سړي جواب ورکړ: که ستا د چرې څخه ژوندی پاته سوم نو درې وروڼه يو.

اسم پر دوه ډوله دئ لکه عام اسم او خاص اسم

الف _ عام اسم:

هغه اسم ته وايي چي د هغه جنس د ټولو غړو نوم وي لکه مېز، کتاب، هلک،

بنځه، بڼار، قلم، غوا او نور

ب _ خاص اسم:

هغه اسم ته ويل کيږي چي د هغه په ډول بل نه وي. لکه احمد، کابل، مالمو، حلیمه،

جرمني، لمر او نور.

۳- تمرین:

په لاندې جملو کې عام او خاص اسمونه پيدا کئ او بیا یې د جوابو د پانې سره

وگورئ:

کله چي احمد شاه بابا د هندوستان تر سفر وروسته د خپل لښکر سره بیرته د

کندهار خوا ته راړهي سو، د کندهار ښار ته نیژدې یې د شپې د تېرېدو تیاري

ونیول. یو عسکر په تېښته کور ته ولاړ.

اسم د شمېر د مخي یا مفرد (یو) وي او یا جمع (ډېر).

مفرد یعنی (یو) لکه قلم، کاغذ، مېز، سپی او نور.

جمع یعنی (ډېر) لکه قلمان، کاغذونه، مېزونه، سپیان، یا سپري او نور.

٤ - تمرين:

په لاندې جملو کې لومړۍ اسمونه پيدا کړئ او بيا يې جمعې وليکئ:
يوه غله د يوه سړي د کور د ټوال سوري کړ او کور ته ننوت. د کور خاوند پر را
وينس سو. غل و بېرېدئ او ويې غوښتل چې د ټوال تر سوري ووزي. د کور خاوند تر
پښه ونيوئ. غله نارې کړه: وروره! دا پښه مې خوږېږي، هغه بله پښه مې ونيسه،
د کور خاوند د غله پښه ايله کړه، غل ځني و تنستېد.

اسم د حالت له مخې يا فاعل وي يا مفعول:

فاعل subjekt

فاعل هغه څوک يا شی دی چې يو کار کوي يا نې فعل يا کار دده له خوا اجرا کېږي
لکه:

احمد ښوونځي ته ولاړ.

په لوړه جمله کې احمد فاعل دی.

مفعول objekt :

مفعول هغه څوک دی چې د فاعل فعل يا کار پر اجرا کېږي لکه:

زمرک سډو ته وويل.

په لوړه جمله کې سډو مفعول دی ځکه چې د ويلو فعل پر اجرا کېږي.

يو بل مثال يې لکه: ښوونکي زده کوونې ته وويل.

پدې جمله کې ښوونکي فاعل او زده کوونکي مفعول دی.

۵ - تمرین:

په لاندې جملو کې فاعل او مفعول پیدا کړئ او بیا یې د جوابو د پانې سره وگورئ.

خوشال انځر کل ته وویل ، د جمعې په ورځ به موږ احمد ووينو. احمد یو ډېر ښه ټیلویزیون لري ، موږ به په هغه ټیلویزیون کې د فتهال لوبه وگورو. بیا به موږ د احمد د پلار سره خبرې وکړو.

اسم د جنس د مخې درې ډوله دي لکه:

مونث (ښځه): لکه غوا، پښه، پیاله، انا، بیزو او نور.
مذکر (نر): لکه نیکه، پلار، ورور، توتي او نور.
مستوي جنس: چي دواړو نر او ښځي ته یو ډول راځي لکه مېړی، شپږه، کیکه، مچ ، غوماشه او نور.

ضمير pronomen

ضمير هغه کلمه ده چي د اسم يا نوم پر ځای راځي لکه:

زه	موږ
ته	تاسي
دی، دا، دغه	دوی
زما	زموږ
ستا	ستاسي
دده، ددې	ددوی
ددغه	ددغو

او نور. په لاندي جملو کي د ضميرو مثالونه وگورئ، تر هر ضمير لاندي خط کش
سوئ دئ:

دې لوست زده کړ.
زه ستو کهولم ته ولاړم.
ما دده سره خبري وکړې.
ته ولي نه وې راغلې.

٦- تمرين:

په لاندي جملو کي ضميرونه پيدا کئ او بيا يې د جوابو د پاني سره وگورئ:
ده ددوی سره خبري کولې چي ددې ورور راغی. ما ددې کتابونه وروږه.
تا ولي دوی ته خبر ورکړ چي زما قلم ورک سو.

ضمير دغه درې حالته لري لکه:

متکلم förste person

مخاطب andre person

غايب tredje person

متکلم هغه څوک دئ چي خبري کوي لکه:

زه کور ته ځم. دلته (زه) متکلم دئ.

موږ کور ته ځو. دلته (موږ) متکلم دئ.

مخاطب هغه څوک دئ چي متکلم خبري ورته کوي لکه:

ته کور ته ولاړ سه. دلته (ته) مخاطب دئ.

تاسي کور ته ولاړ سي. دلته (تاسي) مخاطب دئ.

غايب هغه څوک دئ چي متکلم د مخاطب سره دده په باره کي خبري کوي لکه:

دی کورته ځي. دلته (دی) غایب دی.
دا کورته ځي. دلته (دا) غایب دی.

دغه راوړه. دلته (دغه) غایب دی.
دوی کورته ځي. دلته (دوی) غایب.
متکلم، مخاطب او غایب واحد او جمع لري لکه:

د متکلم مفرد	زه، ما
د متکلم جمع	موږ

د مخاطب مفرد	ته، تا
د مخاطب جمع	تاسي

د غایب مفرد	دی، دا، دغه
د غایب جمع	دوی

۷ - تمرین:

په لاندې جملو متکلم، مخاطب او غایب ضمیرونه پیدا کړئ:
تاسي ددې په باره کې دده سره خبرې نړي دي.
دوی ماته کتاب را کړ.
ما لا خپل لوست نه وو خلاص کړی چې دوی راغله.
تا چې زموږ سره خبرې وکړې دوی راغله.
هغې چې تاسي ولیدلاست ډېره خوشاله سوه.

صفت Adjektiv

صفت هغه کلمه ده چې پر اسم تاثیر کوي لکه:
جگ سپړی، توره غوا، زوړ کتاب، کوچنی هلک، ښه مېوه او نور.
دلته جگ، توره، زوړ، کوچنی، او ښه صفتونه دي.

۸ - تمرین:

په لاندې جملو کې صفتونه پیدا کړئ
احمد ښه زده کوونکی دی.
زمونږ کور په هغه سره تعمیر کې دی.
احمد چې راغی د ځانه سره یې یو ښکلی بایسکل راوست.
پدې لوی ښار کې د برېښنا جگي پایې سته.

فعل verb:

فعل هغه کلمه ده چې دیوه کار کول ښکاره کوي لکه:
ځم، خورو، لیکې، راوړئ، گوري، خاندې او داسې نور.

۹ - تمرین:

پدې لاندې جملو کې فعلونه پیدا کړئ:
میرویس د ښوونځي څخه راځي. پرلاري د احمد ورور سره ملگری کیږي. بیا
نو د کتاب خرڅوونکي د دکان څخه کتابونه را اخلې. کله چې یې کتابونه راوړه بیا نو
د خپل ښوونکي سره خبرې کوي.

لومړۍ - حال presens:

هغه زمانه (وخت) دی چې یو کار اوس کیږي لکه:
خم، لیکي، خوري، وړي او نور.

دوهم - ماضي یا تېره زمانه:

دا هغه زمانه ده چې یو کار په تېروخت کې سوئ وي او دا زمانه پردې ډوله ده لکه.

الف - مطلقه ماضي imperfekt:

چې یو کار په تېره زمانه کې سوئ وي لکه:
احمد ښوونځي ته ولاړ.
تا ډوډۍ وخوړه.
زه کور ته راغلم.
موږ ښوونځي ته ولاړو.
او نور.

ب - قریبه یا نیژدې ماضي perfekt:

پدې زمانه کې یو کار اوس ته نیژدې په تېره زمانه کې سوئ وي لکه:
تا ډوډۍ خوړلې ده.
موږ کتاب راوړي دی.
تاسي کور ته تللي یاست.

ج- بعیده یا لیري تېره زمانه pluskvamperfekt :
چي یو کار په لیري تېره زمانه کي سوئ وي لکه:
موږ خپل کار کړئ وو.
ته کابل ته تللی وي.
دوی راغلي وه.
دې د خپل پلار سره خبري کړي وې.

دریم- راتلونکې زمانه futurum :
چي یو کار په راتلونکې زمانه کي کیري لکه:
احمد به راسي.
موږ به وځاندو.
دوی به خط ولیکي.

۱۰- تمرین:

په لاندي جملو کي لومړی فعلونه پیدا کړئ او بیا وښیاست چي په کومه زمانه
کي پېښ سوئ دی. او بیا یې د جوابو د پانې سره وگورئ.

دی زما سره کابل ته ځي.
ته خپل لوست لولي.
دوی د احمد د تره سره ولاړه.
ما خپل کتاب لوستلی دی.
دې تاسي ته پخوا ویلي وه.
هغه به سبا د افغانستان څخه راسي.

مصدر infinitiv :

مصدر هغه کلمه ده چې د هغه څخه د فعل مختلف حالتونه جوړېږي او د مصدر په اخر کې (ل) وي لکه: لیکل، کتل، ښکاره کول، ښکاره کېدل، ځغستل، پرېکېدل او نور. دلته به یو مثال راوړو چې څرنگه د خوړل د مصدر څخه د فعل نور حالتونه جوړېږي

مثال:

خوړل

حال	مطلقه ماضي	قريبه ماضي	بعيده ماضي	راتلونکې
خورم	ومي خوړ	خوړلئ مي دئ	خوړلئ مي وو	وبه يې خورم
خورو	و مو خوړ	خوړلئ مو دئ	خوړلئ مو وو	وبه يې خورو
خوړې	و دي خوړ	خوړلئ دي دئ	خوړلئ دي وو	وبه يې خوړې
خورئ	و مو خوړ	خوړلئ مو دئ	خوړلئ مو وو	وبه يې خورئ
خوري	ويې خوړ	خوړلئ يې دئ	خوړلئ يې وو	وبه يې خوري

د فعل يا کار کولو څخه وخت هم ښکاره کېږي لکه حال (اوس)، ماضي (تېره زمانه) او استقبال (راتلونکې) زمانه. اوس به دلته هره هره زمانه ولولو:

امر imperativ:

د افعلي ديوه کار د کولو امر کوي لکه:

ډوډۍ وخوره!

دلته راسه!

کورته ولاړسه!

کتاب ووايه!

متعدي او لازمي فعل:

متعدي فعل transitive verb:

هغه فعل ته ويل كيږي چي فاعل او مفعول دواړه ولري لکه:

ماتول، پرې کول، بيدول، ايسته کول، خوړل او نور.
احمد قلم مات کړ. په دغه جمله کي (احمد) فاعل، (قلم) مفعول او
(مات کړ) متعدي فعل دئ چي د ماتول د مصدر څخه جوړ سوئ دئ.

لازمي فعل intransitive verb:

هغه فعل ته ويل كيږي چي مفعول لري او په جمله کي د فاعل و ښکاره کولو ته
ضرورت نه وي لکه:

ماتېدل، پرې کېدل، ايسته کېدل، بيدېدل او نور.

مثال: قلم مات سو. دلته (قلم) مفعول دئ او مات سو لازمي فعل دئ. پدې کي
شک نه سته چي د (ماتېدل) فعل يو فاعل لري مگر دلته په جمله کي نه دئ راغلئ.

۱۱ - تمرين:

د (غوڅارول) د متعدي فعل او د (غوڅارېدل) د لازمي فعل د مصدر و څخه د
فعل نور حالتونه جوړ کړئ او بيا يې د جوابو د پاڼي سره وگورئ.

قيد adverb

قيد هغه ڪلمه ده چي پر فعل، صفت او بل قيد باندي تاثير وکي لکه په لاندي جملو کي:

— سډو په خندا راغئ.

په لوړه جمله کي (په خندا) قيد دئ ځکه چي د راغئ پر فعل يې تاثير کړئ دئ.
— دده کور په هغه ډېر جگ تعمير کي دئ.

په لوړه جمله کي (ډېر) قيد دئ ځکه چي د (جگ) پر صفت يې تاثير کړئ دئ.

— زمرک ډېر ژر راغئ.

په لوړه جمله کي (ډېر) قيد دئ ځکه چي د (ژر) پر قيد يې چي د (راغئ) د فعل د پاره قيد دئ، تاثير کړئ دئ.

د وصل توري konjunktioner

دا هغه توري دي چي دوه اسمونه يا دوي جملې سره منسلوي لکه په لاندي جملو کي:

احمد او محمود راغله.

ده وويل چي دی ناروغه دئ.

دی راغئ مگر دوی را نه غله.

که څه هم ته په کور کي نه وې زه راغلم.

دی به درسي که ته غواړي.

یا دی یا دا به موټرو چلوي.

هر څومره چي مي درته وويل غوږ دي ونه نيوي.
احمد رانه غي لکه چي نا جوړه وو.
په لوړو جملو کي (او، چي، مگر، که څه هم، که، يا..... يا، هر څومره چي، لکه چي
(د وصل توري دي.

د ربط توري preposition

د ربط توري د اسم يا ضمير سره يو ځای راځي او د اسم يا ضمير رابطه د فعل
سره نښي لکه:
احمد محمود ته وويل.
ما په ښوونځي کي لوست ووايه.
په لوړو جملو کي (ته، په) د ربط توري دي.
د ربط نور توري لکه: (پر، تر، له، سره، څخه، و، د، پوري، باندې، په... کښي،
د... څخه او نور).

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library